

Канюка В.Є.

*к.ю.н., доц., доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет*

Сабаль Я.Р.

*студентка НБ-11 юридичного факультету,
Західноукраїнський національний університет*

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЙНИМИ ЗЛОЧИНАМИ

Корупційні злочини це умисні суспільно небезпечних діяння, що володіють всіма ознаками корупційних правопорушень, вчинення яких пов'язане з використанням особою влади, службового становища чи можливостей, що з такого службового становища впливають всупереч інтересам служби, вичерпний перелік яких установлено в законі про кримінальну відповідальність.

Такі злочини становлять серйозну загрозу функціонуванню держави, підривають довіру громадян до органів влади, негативно впливають на економічний розвиток та соціальну стабільність суспільства. В умовах сучасних трансформаційних процесів особливої актуальності набуває проблема ефективної протидії корупції, у якій ключову роль відіграють правоохоронні органи. Саме на них покладається завдання виявлення, попередження, припинення та розслідування корупційних правопорушень, а також забезпечення невідворотності відповідальності за їх вчинення. Ефективність цієї діяльності значною мірою залежить від рівня професійної підготовки правоохоронців, їх правової культури, моральних якостей та здатності діяти відповідно до принципів законності та доброчесності. Протидія корупційними злочинами регулюється такими нормативно-правовими актами: Кримінальний кодекс України, закон України «Про

протидію корупції», закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», закон України «Про Вищий антикорупційний суд». Кримінальний кодекс України своїми статтями 191, 364, 368, 368-5 та 369 визначає різні види корупції та санкції на кожну з них. Інші ж закони описують механізми та органи які допоможуть у боротьбі із корупцією.

Протидія корупційним злочинам розглядається як комплексна система заходів, що включає правові, організаційні, профілактичні та оперативно-розшукові компоненти. Аналіз наукових досліджень [1–4] свідчить, що ефективність боротьби з корупцією залежить від узгодженості діяльності різних правоохоронних структур, належного нормативно-правового забезпечення та застосування сучасних методів виявлення корупційних ризиків. Особливе значення має формування у правоохоронців професійної нетерпимості до корупції, розвиток аналітичного мислення, здатності до виявлення прихованих схем незаконного збагачення та документування протиправної діяльності. Важливим є також використання міжвідомчої взаємодії, що забезпечує обмін інформацією та координацію дій між різними органами, залученими до антикорупційної діяльності.

Практика діяльності правоохоронних органів свідчить про важливість превентивних заходів у системі протидії корупційним злочинам. Проведення антикорупційного моніторингу, аналіз факторів ризику, контроль за дотриманням службової дисципліни та етичних стандартів сприяють зниженню рівня корупційних проявів. Значну роль відіграє впровадження електронних систем управління, автоматизація процедур прийняття рішень та забезпечення прозорості діяльності державних установ. Такі заходи зменшують можливості для зловживань та сприяють формуванню відкритості у роботі органів влади. Крім того, застосування оперативно-розшукових заходів, документування корупційних правопорушень та використання сучасних аналітичних технологій дозволяють ефективно виявляти складні корупційні схеми.

Процес розслідування корупційних злочинів розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) на підставі заяви потерпілого, повідомлення викривача або самостійного виявлення правоохоронцями ознак злочину. Після реєстрації провадження визначається підслідність: справами топпосадовців займається НАБУ під наглядом САП, а менш масштабними правопорушеннями — Нацполіція або ДБР. На початковому етапі детективи проводять комплекс негласних слідчих розшукових дій, таких як аудіо- та відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних мереж та контроль за вчиненням злочину, що часто включає імітування обстановки хабаря. Паралельно з цим здійснюється збір документальних доказів, аналіз банківських рахунків, проведення обшуків та вилучення майна, яке може стати об'єктом спеціальної конфіскації. Коли доказова база стає достатньою для обґрунтованої підозри, особі офіційно повідомляють про підозру, після чого слідчий суддя обирає запобіжний захід, наприклад, тримання під вартою з альтернативою застави або відсторонення від посади. Заключним етапом стає відкриття матеріалів справи стороні захисту для ознайомлення, після чого прокурор складає обвинувальний акт і скерує його до суду, де у справах НАБУ та САП крапку ставить Вищий антикорупційний суд.

Важливим аспектом протидії корупції є підвищення рівня професійної підготовки правоохоронців. Навчальний процес має включати формування антикорупційної компетентності, розвиток навичок аналізу фінансових потоків, виявлення конфлікту інтересів та проведення службових перевірок. Використання ситуаційних завдань, тренінгів, рольових ігор та кейс-методів сприяє розвитку практичних навичок протидії корупційним правопорушенням. Особлива увага повинна приділятися формуванню морально-етичних якостей, принципів доброчесності та відповідальності, оскільки саме вони є основою ефективної антикорупційної діяльності.

Не менш важливим є налагодження взаємодії правоохоронних органів із громадськістю та засобами масової інформації. Інформування населення про результати антикорупційної діяльності, залучення громадян до повідомлення про корупційні факти та створення механізмів захисту викривачів сприяють підвищенню ефективності боротьби з корупцією. Така взаємодія формує атмосферу нетерпимості до корупційних проявів у суспільстві та підвищує рівень довіри до правоохоронних органів. Комплексний підхід, що поєднує профілактичні, правові та організаційні заходи, створює умови для ефективної протидії корупційним злочинам.

Саме тому роль правоохоронних органів у протидії корупційним злочинам є визначальною та багатогранною. Ефективність цієї діяльності залежить від системного підходу, удосконалення нормативно-правового забезпечення, розвитку професійних компетентностей працівників та впровадження сучасних антикорупційних механізмів. Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка інноваційних методів виявлення корупційних правопорушень, удосконалення системи міжвідомчої взаємодії та формування ефективних моделей антикорупційної підготовки майбутніх правоохоронців.

Список використаних джерел:

1. Бусол О. Ю. Протидія корупції в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Київ: Наукова думка, 2020. 212 с.
2. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. Київ: Атіка, 2019. 304 с.
3. Трепак В. М. Організаційно-правові засади протидії корупції в Україні. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 198 с.
4. Коваленко В. В. Роль правоохоронних органів у системі запобігання корупції. Юридична наука. 2022. № 3. С. 45–52.